

בשיעור זה נשוב לשתי הספירות הממוקמות בין השלישייה הנ"ל לבין ספירות יסוד ומלכות, ואלו הן ספירות נצח והוד. כפי שציינו בטרם דילגנו על ספירות אלו, מדובר בשתי ספירות שהאחת שבהן - ספירת נצח - נמצאת בצד ימין, בעמוד החסד, ולמולה ספירת הוד, הנמצאת בצד שמאל - בעמוד הדין, ולהלן הדיאגרמה על מנת להזכר:

כתר	
חכמה	בינה
חסד	גבורה
תפארת	
נצח	הוד
יסוד	
מלכות	

נימקנו את 'דילוגנו' מעל שתי ספירות אלה אל החסד והגבורה בהנמקה כי חסד וגבורה הן השורשים לספירות נצח והוד, ועל כן נקודת המוצא צריכה להיות בחסד ובגבורה. כעת עלינו להתמודד עם הנמקה זו, ולנסות להבין את פשרה של הזיקה שבין החסד לנצח והגבורה להוד.

ד' אלוקים צבאות

רבים עמדו על היחס והזיקה שיש בין השתים העליונות לשתיים התחתונות:

כי נצח הוד יסוד הם תולדות לחסד וגבורה תפארת, האבות שלהם היו האבות אברהם יצחק ויעקב המרכבה כנודע (אגרא) דכלה דף ל.).

ספירות אלו, על פי קביעה זו, אינן מביאות בחיקן בשורה חדשה ואינן מחדשות מגמה, שהרי מדובר בתולדותיהן של החסד והגבורה, ומיד בוקעת ועולה השאלה - לשם מה צריכה ההנהגה האלוקית המתגלית בחסד וגבורה תולדות, ועל כך משיב ר' שניאור זלמן מלאדי:

והנה על זה אמרו רז"ל בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שתף בו מדת רחמים דהיינו התגלות אלהות על ידי צדיקים ואותות ומופתים שבתורה. והנה על זה אמרו בזהר דלעילא בסטרא דקדושה עילאה אית ימינא ואית שמאלא דהיינו חסד וגבורה פירוש דשתיהן הן מדות אלהות למעלה משכל הנבראים והשגתם דאיהו וגרמוהי חד בעולם האצילות ואף השגת משה רבינו עליו השלום בנבואתו לא היתה בעולם האצילות אלא על ידי התלבשותו בעולם הבריאה ואף גם זאת לא בשתי מדות אלו חו"ג [=חסד וגבורה] אלא על ידי התלבשותן במדות שלמטה מהן במדרגה שהן מדות נצח הוד (שער היחוד והאמונה פ"ה).

בעל התניא, סובר כי הנהגת החסד והדין, כפי שהיא באה לידי ביטוי בספירות חסד וגבורה, מקיימת פער בילתי ניתן לגישור בינה לבין העולם ובני האדם שבו, ואף לגדול שבהם. ניסוחו של בעל התניא הוא: 'דשתיהן הן מדות אלהות למעלה משכל הנבראים והשגתם'. מדובר בהנהגה אלוקית שהאדם אינו יכול להשיג. הנהגות החסד והדין בראשונותן, מוכרחות לעבור סוג של 'הפרטה' וקונקרטיזציה על מנת שהאדם יוכל להשיגן ולהבינן.

הנצח וההוד הן ביטוי ותולדה של החסד והדין. מדובר בתנועה, במגמה, ואולי אף נאמר תוצאה, של הנהגת החסד והדין.

ר' יוסף ג'קטילה ב'שערי אורה' מתייחס לשתי ספירות אלו כמוציאות אל הפועל את הדין שנגזר בחסד ובגבורה. מדובר בתרגום מעשי של מגמה. המגמה לגמול חסד מתורגמת לידי מעשה בנצח, והמגמה להעניש ולהחמיר מתורגמת בהוד. הספירות הללו מעניקות לתנועה האלוקית המופשטת, כפי שהיא נבנית בחסד ובגבורה, את הממשות ואת הכלים שיעניקו לה את הגשר אל המציאות הגשמית והחומרית.

עקרון זה בא לידי ביטוי בשם ד' הניצב בתשתיתן של ספירות אלו: צבאות-ת.

שם זה משותף לשתי הספירות וההבחנה ביניהן נעשית על פי השם הנלווה לשם זה: ד' צבאות-ת או א-לקים צבאות-ת. הצבאות הן כח, אלו הן חיילותיו של קוב"ה ובהם משתמש כביכול הקב"ה כדי להוציא אל הפועל את רצונו להיטיב או, חס וחלילה, להרע.

ודע כי שתי מידות הללו הנקראות יהו"ה אלהים צבאות, מהם נמשכין כל צבאות העולם, עליונים ותחתונים למיניהם, ומהם נמשכין כל מלחמות העולם (שערי אורה, שער שלישי ורביעי).

חידושן של ספירות אלו אינו במגמה, אינו בתנועה ואינו בתוכן. מדובר במגמה, תנועה ותוכן שהתעצבו כבר באבות - בחסד ובגבורה. חידושן של ספירות אלו הוא ביכולת לתרגם תנועה ומגמה לכדי כח הנושא ממשות קונקרטי, היכול לבוא במגע עם העולם.

ספירות אלו, על פי ר' יוסף ג'קטילה, הן שורשן של כל צבאות העולם עליונים ותחתונים. צבא של מלך אינו מחדש מגמה. מדובר בכח המצליח לתרגם מגמה, שאיפה וכיוון לכדי פעולה.

המשורר פונה אל העולם ומבקש: 'שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד'. על כך משיב לו העולם בשאלה: 'מי זה מלך הכבוד?' זוהי אינה שאלה אינפורמטיבית אלא שאלה המבטאת חיפוש. מהו האופן שבו מופיע מלך הכבוד בעולמנו? כיצד ניתן לזהותו?

ועל כך משיב המשורר: 'ד' עוזו וגבור ד' גבור מלחמה'. המשורר איננו בוחר בתארים פילוסופיים. הוא אינו מתאר את ד' בתארים של בורא, של כל יכול, של גומל חסדים כי אם בתואר המפוקפק כביכול: ד' גיבור מלחמה.

גבורת המלחמה אינה סתם מעלה. היא הביטוי לנוכחות האולטימטיבית של המלך במציאות. מלך שהוא גיבור מלחמה והוא הניצב בראש צבאו, הוא מלך שנוכחותו מורגשת והנהגתו היא מתמדת.

ועל כן פונה שוב המשורר והפעם ממש בתחינה: 'שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד'.

ושוב משיב העולם בשאלה, שטרם באה על סיפוקה כנראה: 'מי הוא זה מלך הכבוד?'

ומשיב המשורר: 'ד' צבאות הוא מלך הכבוד סלה'. ודבריו מכוונים אל העולם המחפש את נוכחותו של אלוקים. כל מלחמה, כל עוצמה וכל כח הקיימים בעולם, הם ביטוי לנוכחותו של אלוקים שהוא הוא אבי הכוחות כולם: ד' צבאות.

היכולת לתרגם את התנועה האלוקית לכדי ממשות ולהביאה לידי נוכחות בעולם, באה לידי ביטוי, כפי שראינו, בהריצת גזר הדין. היא גם באה לידי ביטוי בהבאת הכח לעולם. אותו כח שבונה צבאות, שניצב בתשתיתן של המלחמות, לטוב או לרע, ומקנא לד' בעת הצורך.

השמים כסאי והארץ הדם רגלי

נדמה לי כי ניתן להבין עקרון זה גם מדימוי אחר שנותן הזהר הקדוש לשתי ספירות הללו:

ואלין עשר ספירן אינון אזלין כסדרן, חד אריך, וחד קצר, וחד בינוני, ואנת הוא דאנהיג לון, ולית מאן דאנהיג לך, לא לעילא ולא לתתא ולא מכל סטרא, לבושין תקינת לון, דמנייהו פרחין נשמתין לבני (נ"א דבני) נשא, וכמה גופין תקינת לון, דאתקריאו גופא לגבי לבושין דמכסיין עליהון, ואתקריאו בתקונא דא, חסד דרועא ימינא, גבורה דרועא שמאלא, תפארת גופא, נצה והוד תרין שוקין, ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש, מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה (תיקוני זוהר דף יז, א).

הזהר הקדוש משתמש בדמותו של האדם כדי לתאר את היחס והזיקה שבין הספירות השונות:

החסד והגבורה הן הזרועות - ימין ושמאל. התפארת היא הגוף, והנצה וההוד הן הרגלים.

הרגלים הן נקודת המגע והחיבור שבין הגוף שבשיאו מוצב הראש לבין הארץ, בבחינת 'קלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה'. רגלי השכינה הם הביטוי לאפשרות ליצור את הזיקה בין העצמות לבין הגשמיים. זהו הגשר המגשר על פני אותו פער בילתי נתפס שבין החסד והגבורה האלוקיים לבין המציאות - בבחינת 'השמים כסאי והארץ הדום לרגלי'.

וכך כותב ר' נחמן מברסלב:

וכשאדם עושה איזה מצוה, יש כח בהמצוה, לילך ולעורר כל העולמות לעבודת השם יתברך. בבחינת (שמות י'): "בנערינו ובזקנינו נלך, בצאננו ובבקרנו נלך". וזה בחינת 'מלכות מלביש נצה הוד יסוד', שהם כלי ההליכה. וזה בחינת (תהלים ל"ז): "תורת אלקיו בלבו לא תמעד אשוריו", שהיא הולכת לעורר. וזה בחינת (שם ס"ח): "הליכות אלי מלכי בקדש" כשמעלין מלכות לתוך הקדושה, היא מלבשת את הליכות אלי את 'נצה הוד יסוד', לילך ולעורר כל הדברים לעבודת השם יתברך (ליקוטי מוהר"ן קמא כד, ג).

אם הנצה וההוד (ביחד עם היסוד המצטרף אליהן) הן רגלי השכינה, הרי שפעמי השכינה בעולם נעשים על ידי הרגלים - על ידי הנצה וההוד.

הדרך לעורר את רוח ד' המרחפת על פני הארץ, על מנת שתתן פעמיה בעולם בבחינת 'מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב', היא על ידי עשיית רגלים, ומחדש ר' נחמן כי המצוות בונות את הרגלים. הן מעצבות את הנעלים, ומחברות בין היושב בשמים לבין הארץ.

בהקשר זה מעניין לעיין בדימוי אחר שניתן לספירות אלו ביחס לגוף, ואחד המשתמשים בדימוי זה הוא בעל התניא באגרת הקדש:

וכל פרטי המדות שבאדם באות מאחת מז' מדות אלו שהן שורש כל המדות וכללותן שהן מדת החסד להשפיע בלי גבול ומדת הגבורה לצמצם מלהשפיע כל כך או שלא להשפיע [נ"א כל עיקר] כלל ומדת הרחמים לרחם על מי ששייך לשון רחמנות עליו והיא מדה ממוצעת בין גבורה לחסד שהיא להשפיע לכל גם למי שלא שייך לשון רחמנות עליו כלל מפני שאינו חסר כלום ואינו שרוי בצער כלל... ואחר כך בבוא ההשפעה לידי מעשה דהיינו בשעת ההשפעה ממש צריך להתייעץ איך להשפיע בדרך חכמה ללמדה לבנו אם יאמרנו לו שיוכל המקבל לקבל ההשפעה כגון שרוצה להשפיע דבר כולה כמו שהיא בשכלו לא יוכל הבן להבין ולקבל רק שצריך לסדר לו בסדר וענין אחר דבר דבור על אופניו מעט מעט ובחינת עצה זו נקראת נצח והוד שהן כליות יועצות וגם [נ"א והן] תרין ביעין המבשלים הזרע שהיא הטפה הנמשכת מהמוח דהיינו דבר חכמה ושכל הנמשך משכל האב שלא יומשך כמו שהוא שכל דק מאד במוחו ושכלו רק ישתנה קצת מדקות שכלו ויתהווה שכל שאינו דק כ"ב כדי שיוכל הבן לקבל במוחו והבנתו והוא ממש עד"מ כטפה היורדת מהמוח שהיא דקה מאד [מאד] ונעשית גסה וחומרית ממש בכליות ותרין ביעין וגם נ"ה [=נצח והוד] נקרא שחקים ורחיים ששוחקים מן לצדיקים כמו הטוחן [חטים] ברחיים עד"מ שמפרר החטים לחלקים דקים מאד כך צריך האב להקטין השכל ודבר בכלל בחינת נצח הוא לנצח ולעמוד נגד כל מונע ההשפעה והלימוד מבנו מבית ומחוץ (אגרת הקדש, פרק טו).

ראשית, קובע בעל התניא קביעה מרתקת, שהיא הניצבת ביסוד שיעורים אלו כולם, שכל פרטי המידות המצויות באדם, מיוסדים על פי המודל והמבנה של עשר הספירות. רוצה לומר שהבנת הספירות אינה נוגעת רק למהותה של האלוקות והנהגתה אלא יש לה יישום ישיר לנפשו של האדם ולמבנה אישיותו.

שנית, בעל התניא מיישם עקרון זה אחד לאחד, ספירה אחר ספירה.

הנצח וההוד, על פי דברי בעל התניא, הם השלב הנפתח במילים 'בבוא ההשפעה לידי מעשה'. הדימוי הראשון שבו משתמש בעל התניא כלפי ספירות אלו הוא 'הכליות היועצות'. הכליות, קובע בעל התניא, הן המקום של האינסטינקט היודע לעיתים גם בלי יכולת להסביר, כיצד יש ליישם את העקרון, כיצד לאפשר את ההשפעה, כיצד להתאים את השפע למקבליהו.

בעל התניא אף מזכיר דימוי נוסף לספירות אלו שהוא אף נועז יותר. הוא מדבר על 'תרי בעין המבשלים הזרע שהיא הטפה הנמשכת מהמח'. כבר עמדנו על כך בעבר שהדימוי המדהים והנועז ביותר שהקבלה מבקשת להשתמש בו כדי לתאר את ההשפעה האלוקית על העולם הוא דימוי הזיווג. ספירת יסוד, כפי שראינו בעבר, מתוארת על ידי אבר הברית, וספירת מלכות היא הספירה הנקבית המקבלת את ההשפעה.

וכך מתאר בעל התניא את תהליך ההשפעה תוך שהוא משתמש בדימויים מן הזיווג הגשמי. טיפת הזרע מתחילה את מסלולה במוחו של האב, ואלו הן הספירות העליונות המכונות - מוחין. טיפה זו משתלשת בהדרגה בגופו של האב עד הגיעה סמוך לאבר הברית, והשתלשלות זו היא דרך חסד גבורה ותפארת (חג"ת).

במקום זה, הסמוך לאבר הברית, אליו מגיעה הטיפה, מתבשלת הטיפה שעד שלב זה היא נושאת בעיקר אופי רוחני, ומתגשמת. זהו מקום הנצח וההוד הסמוכות ליסוד. התגשמותה של הטיפה הרוחנית עד שהיא נעשית בלשון בעל התניא 'גסה וחומרית' היא ההכנה ליציאתה והשפעתה. הטיפה בראשוניותה, בהיותה 'שכל דק מאד' איננה יכולה להשפיע ואיננה יכולה בסופו של דבר לקרום עור וגידים, ולשם כך מבקשות ספירות נצח והוד להלבישה בלבוש גשמי.

מה שעושות הכליות לרעיון, עושות ה'תרי בעין' לטיפה. בשני המקרים ישנה התעבות חומרית למהות מופשטת כדי להעניק יכולת השפעה, ולצייד את המהות בלבוש שיאפשר לה להראות ולהתהלך ברגלים בטוחות על פני קרקע עולם, היא המלכות.

נבואה

לדברים אלו מצטרפת תכונה נוספת וכינוי נוסף המיוחסים לספירה זו:

דוע כי שני שמות הללו שהם נצח והוד הם מקום יניקת הנביאים, ומן המקום הזה שואבים הנביאים כל מיני הנבואות, כל אחד מהם כפי כוחו וכפי השגתו, מלבד משה רבינו עליו השלום שעלה לקבל תורה ממעל למקום זה, כי נבואתו במראה ולא בחידות. ולפיכך תמצא הנביאים רומזים בנבואתם 'כה אמר י"י צבאות', אבל בנבואת משה רבינו עליו השלום אינו מזכיר י"י צבאות, לפי שנבואתו עלתה למעלה ממקום זה. ותמצא הנביאים רומזים בנבואתם ד' ספירות תחתונות, שהם אדני", אל ח"י, י"י צבאות, אלהים צבאות, וכולן נכללות בסוד 'כה אמר י"י צבאות'. ומה שאתה צריך לדעת ולהאמין כי נבואת כל הנביאים, בין נבואת משה רבינו עליו השלום בין נבואת שאר כל הנביאים, היתה מאת שם יהו"ה יתברך; לא שתאמר שנבואת משה רבינו עליו השלום על ידי יהו"ה יתברך ונבואת שאר כל הנביאים על ידי מלאך, אל תאמן זה. ואם כן מה הפרש יש בין נבואת משה רבינו עליו השלום לנבואת שאר כל הנביאים עליהם השלום דע כי נבואת משה רבינו עליו השלום נתאחדה בתפארת"ל שהיא אספקלריאה מאירה, ומשם נתדבק בספירות עליונות, ושאר כל הנביאים לא נתאחדו בתפארת שהוא סוד יהו"ה, אלא על ידי אמצעות הספירות התחתונות, שם אדני"י ואל ח"י ויהו"ה אלהים צבאות. ולא השיגו הנביאים דיבוק יהו"ה אלא באמצעות מלכות"ל ויסוד"ל נצ"ח

והו'ד, וזהו סו"ד 'כה אמר י"י צבאות' (שערי אורה שער שלישי רביעי).

ר' יוסף ג'קטילה, מבחין בדבריו בין נבואת משה לנבואת שאר נביאים כדרך שהבדילו כולם על בסיס הכתוב:

וַיֹּאמֶר שְׁמְעוּ נָא דְבָרֵי אִם יְהִי נְבִיאֵכֶם ד' בְּמִרְאָה אֱלֹוֹ אֶתְנַדַּע בְּחֹלוֹם אֶדְבֵּר בּוֹ. לֹא כֵן עֲבָדֵי מֹשֶׁה בְּכָל בַּיִתִּי נֶאֱמָן הוּא. פֶּה אֵל פֶּה אֶדְבֵּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִזְיוֹן וְתִמְנַת ד' יְבִיט (במדבר י"ב, ו-ח).

ועל כך אמרו חז"ל:

כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה (יבמות מט:).

ר"י ג'קטילה קובע כי הבחנה זו אינה רק בחדות המראה כי אם גם במקורו. נבואת משה, כפי שראינו בשיעורים על תפארת, היא נבואה שניתנה על ידה תורה, שהיא ספירת תפארת, והיא ביטוי למפגש הבלתי אמצעי ונעדר מסכים ולבושים עם עצמותו של הקב"ה. זוהי האספקלריה המאירה אליה זוכה משה רבינו.

שאר הנביאים זוכים להתגלות אלוקית בלבושים, וזאת מפני שמקורם הנבואי הוא בספירות נצח והוד, שכפי שראינו, הן אינן אלא ביטוי לאותה השגה מופשטת יותר.

נדמה כי הבחנה זו מוסברת היטב על פי היסודות שראינו לעיל.

לנבואה המופיעה בעולם ישנם שני צדדים. מחד מדובר בהופעה אלוקית. זהו ביטוי לשכינתו של הקב"ה בקרבנו. נביאי ישראל, כפי שאומר ר' יהודה הלוי, הם האות כי העניין האלוקי חל על ישראל ולא עזבם.

וכך אומר אור החיים הקדוש על הפסוקים: "וְנִתְּתִי מִשְׁכְּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם. וְהִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְהִיִּיתִי לְכֶם לְאֱלֹהִים וְאֶתֶם תִּהְיוּ לִי לְעָם" (ויקרא כ"ו, יא-יב):

ואומרו והתהלכתי בתוכם על דרך אומרנו (יואל ג', א) ונבאו בניכם ובנותיכם, שיהיה אורו יתברך מתהלך בתוכם, והוא רוח המנבא, על דרך אומרנו (במדבר י"א, כט) עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם (אור החיים שם).

הרוח המנבא היא רגלי ד' המתהלכות בקרב מחנה ישראל, ואלו הן הנצח וההוד שהן הפירוט וההתגשמות של ההשפעה האלוקית במציאות.

מאידך, יש לסייג את הדברים, בייחוד על רקע ההנגדה לנבואת משה שהיא התורה, וכך כותב הראי"ה קוק:

נבואה ורוח הקדש באים, דבר ד', מפנימיותו של אדם, ומתוכו הם נשפעים לכל מה שנוגע לעולם כולו. ומעין דוגמתם האגדה, הרי היא נובעת מהנפשיות של האדם, ומסדרת את עניניה גם כן ביחש החיצוני של העולם. אבל התורה היא באה מתוך הארת האמת העליונה, שאין בה שום הבדל בין פנימיותו של אדם להעולמיות כולה ומקורה. מלמעלה למטה הכל נסקר ונודע. פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות, ותמונת ד' יביט. רק נבואה זו יכולה לתן תורה. ומתוך כך נעלה היא התורה מכל נבואה, וחכמי תורה עדיפי מנביאים, מצד התוכן העליון, שממנו הם יונקים את החיים הרוחניים שלהם (אורות הקדש א' עמ' כג).

היחס שבין הנבואה לתורה הוא היחס שבין משה לשאר הנביאים, כפי שראינו בשיעורים הקודמים. הנבואה באה באספקלריא שאינה מאירה, וזאת מפני שהאמת האלוקית מתלבשת בלשונם ובשפתם של נביאיה. בעוד שהתורה שהיא נבואת משה אינה מופיעה בשום לבוש.

הנצח וההוד, הן הספירות המגשימות ו'מבשלות' בלשון התניא את המאמר האלוקי לכדי שפה שתהא נשמעת, שתהא מקובלת ושתהא מדוברת. יתרונה הגדול של פעולה זו הוא בהיותה מעניקה מהלכים לאמת האלוקית בעולם, ובהיותה מצמיחה רגלים לדבר ד', שמעתה לא יהיה ניצב רק בשמים בבחינת 'לעולם ד' דברך נצב בשמים', אלא גם בארץ בבחינת 'סלם מוצב ארצה'. אולם חסרונה של פעולה זו הוא בהיותה מצמצמת, מגשימה, ומעניקה לעתים אף מימד יחסי לאמת האלוקית. וכך גם כותב ר' צדוק הכהן מלובלין:

ונקרא גם כן צבאות כמו שמובא (זוהר ויקרא י"א ריש ע"א) דהוראת שם זה על צבאי צבאות שברא וכמו שאמרו בפרק אין עומדין (ברכות לא:): ומקום גלוי זה הוא מצד אלו המצמצמים ומעלימים התפשטות האור בריבוי כעד שלא נברא העולם. ומשם הוא השגת הנביאים המסתכלים בכבוד הוי"ה על ידי מלבושיו שהם נצח והוד (קומץ המנחה חלק ב, אות עט).

הגילוי האלוקי בנבואה, כך קובע ר' צדוק, הוא בלבושים. כאשר שם הוי"ה שהוא תפארת, מתלבש בלבוש הנצח וההוד, מתאפשרת הנבואה לכל הנביאים. הנצח וההוד הן האספקלריה שאינה מאירה.

ספירות הנצח וההוד מגלמות במהותן את השאיפה להביא אל העולם את החסד והגבורה האלוקיים, אולם שאיפה זו, נושאת בקרבה את המחיר הכבד של אבדן הדקות והמופשטות, לטובת התגשמות והתעבות.

הנביאים, כמו גם ההנהגה האלוקית כולה, מביאים בקרבם את הבשורה כי הארץ היא הדום לרגלי ד', וכי רגלים אלו מתהלכות בקרבנו בנצח ובהוד, אולם בו ברגע חוטאים הם בנפילתה הדרמטית של הטיפה הדקה והמופשטת על עביות וגסות החומר, והתהילה והמחיר השלובים זה בזה בונים את סולם הספירות שאין כמותו לומר עליו: סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה!